

WOORD VOORAF

Richard de Brabander, Femke Kaulingfreks en Marcel Spierts

In het sociaal domein heeft de nadruk lang gelegen op het bevorderen van zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid voor welzijn en maatschappelijke participatie. De laatste jaren groeit echter het besef dat de maatschappelijke crises waarmee we als samenleving te maken hebben – van groeiende bestaansonzekerheid, de klimaatcrisis en de wooncrisis tot institutioneel racisme in het Toeslagenschandaal – niet op individueel niveau, met ‘eigen regie’ of gedragsverandering, opgelost kunnen worden. Er is weer groeiende aandacht voor de rol die sociaal werkers kunnen spelen in het signaleren van structurele maatschappelijke problematiek, het bevorderen van sociale rechtvaardigheid en de belangenbehartiging van gemarginaliseerde groepen. Collectiverende en outreachende vormen van sociaal werk zoals opbouwwerk, jongerenwerk en straathoekwerk staan weer meer in de belangstelling, net als de rol van publieke plekken, zoals buurtcentra, in het versterken van gemeenschappen in achtergestelde gebieden.

Het huidige politieke klimaat bemoeilijkt echter de collectieve aanpak van structureel onrecht. Terwijl jongerenwerkers na de Ajax-Maccabi rellen in Amsterdam in november 2024 probeerden om de vrede op straat te bewaren, beweerde staatssecretaris Nobel van Participatie en Integratie dat een groot deel van de islamitische jongeren in Nederland ‘onze’ normen en waarden niet onderschrijft. Opbouwwerkers spannen zich in om mensen die gevlucht zijn op weg te helpen in de Nederlandse samenleving, en ondertussen weigerde minister Faber te tekenen voor lintjes voor COA-vrijwilligers, omdat hun inzet volgens haar haaks staat op haar strenge asielbeleid. Politici spreken zich zonder kennis van zaken beledigend uit over groepen in de samenleving die afwijken van de dominante norm, en dragen doelbewust bij aan hun marginalisering en stigmatisering. Tel daarbij op de continue

bezuinigingen op sociale voorzieningen, in de jeugdzorg, op de steun bij maatschappelijke participatie, armoedebestrijding en hulp aan nieuwkomers. En dan moet het voorspelde ‘ravijnjaar’ voor gemeentes in 2026 nog beginnen. Sociaal werkers worden vooral als uitvoerders gezien die niet de opdracht hebben om dit beleid te bevragen.

Het huidige politieke klimaat bemoeilijkt echter de collectieve aanpak van structureel onrecht

Ondertussen botst het regeringsbeleid op fundamentele punten met de missie en kernwaarden van het sociaal werk; het respecteren van menselijke waardigheid en autonomie, betrokken zijn bij het welzijn van mensen in hun sociale omgeving en het bevorderen van sociale rechtvaardigheid en mensenrechten.

In dit tweede nummer van het *Crafting Resilience Magazine* gaan we op zoek naar lessen uit het verleden die kunnen helpen bij hedendaagse uitdagingen. In het naoorlogse sociaal werk is er op verschillende manieren en in verschillende periodes al eerder gewerkt aan sociale rechtvaardigheid, sociale verandering en politisering. Welke (politieke) keuzes zijn er in het verleden gemaakt en hoe reageerden sociaal professionals daarop? Hoe werkten sociaal professionals vroeger met gemarginaliseerde gemeenschappen samen in het behartigen van hun belangen? Welke kennis en inspiratie uit het verleden kunnen ons helpen om het sociaal domein rechtvaardiger in te richten voor toekomstige generaties? Door de blik op het verleden te richten proberen we andere perspectieven te openen die relevant zijn voor het heden en de toekomst.

Welke (politieke) keuzes zijn er in het verleden gemaakt?

Daarbij koesteren we beslist geen nostalgische verlangens. We hebben niet de illusie dat vroeger alles beter was. We willen wel bijdragen aan een historisch bewustzijn van de ontwikkelingen in het sociaal domein in relatie tot de politieke ontwikkelingen van de afgelopen decennia. In het streven naar emancipatie van het welzijnswerk uit de jaren 60 en 70 zat bijvoorbeeld een vorm van paternalisme besloten. In reactie hierop ontstond vanaf de jaren 80 de tendens van individualisering en zelfredzaamheid die we lang als vanzelfsprekend voor het sociaal werk beschouwden. Deze tendens is echter het resultaat geweest van politiek-maatschappelijke ontwikkelingen

die we ook weer kunnen veranderen. Zoals Marie Kamphuis, een van de grondleggers van het maatschappelijk werk van na de Tweede Wereldoorlog zei: 'Men ziet van de toekomst ongeveer evenveel als het inzicht in het verleden reikt'.

In dit magazine schakelen we in een tiental bijdragen steeds tussen verleden, heden en toekomst. Daarbij behandelen de auteurs uiteenlopende periodes en onderwerpen, van opbouwwerk in relatie tot stadsvernieuwing in de jaren 70 en stedelijke ontwikkeling nu; de functie van ontmoetingsplekken in de jaren 60 en 70 voor de democratie; de betekenis van de belangenbehartiging van Surinaamse Nederlanders in de jaren 70 en 80 voor hedendaags burgerschap; en de pogingen van opbouwwerkers in de jaren 90 om onder neoliberaal beleid uit te komen. We herlezen ook twee klassieke teksten die een belangrijk referentiepunt zijn geweest in de geschiedenis van het sociaal werk en nog steeds actueel zijn: *De markt van welzijn en geluk* van Hans Achterhuis en *Rules for Radicals* van Saul Alinsky. Een aantal thema's worden in een meer algemene historische beschouwing uitgelicht. Hoe kunnen we de rol van sociaal werkers als sociaal veranderaar duiden door de tijd heen, en welke betekenis hebben mensenrechten en *community organizing* voor het beroep? De verschillende bijdragen laten zien hoe het organiseren van tegenmacht en het streven naar sociale verandering vaak is bemoeilijkt of verdacht gemaakt, maar toch altijd weer terugkeert in het sociaal domein. Ruimte maken voor ontmoeting én confrontatie blijft belangrijk.